

Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 180–181. 4. Шевченко Т.Г. Розрита могила / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – С. 169–170. 5. Шевченко Т.Г. Сон / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 29–32. 6. Шевченко Т.Г. В казематі / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 6–13. 7. Шевченко Т.Г. Гайдамаки / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – С. 61–112. 8. Шевченко Т.Г. До Основ'яненка / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – С. 52–54. 9. Шевченко Т.Г. На вічну пам'ять Котляревському / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – с. 28. 10. Шевченко Т.Г. Заповіт / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – с. 268. 11. Шевченко Т.Г. Варнак / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 68–71. 12. Шевченко Т.Г. Хіба самому написать... / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 185–186. 13. Шевченко Т.Г. За що ми любимо Богдана? / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – с. 269. 14. Шевченко Т.Г. Великий льох (Містерія) / Т.Г. Шевченко. – Т. 1. – С. 221–233. 15. Шевченко Т.Г. П. С. / Т.Г. Шевченко // Тарас Шевченко. – Т. 2. – с. 91. 16. Шевченко Т.Г. Заступила чорна хмара... / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 156–157. 17. Шевченко Т.Г. Сон (Комедія) / Т.Г. Шевченко // Тарас Шевченко. – Т. 1. – С. 180–191. 18. Шевченко Т.Г. Кавказ / Т.Г. Шевченко // Тарас Шевченко. – Т. 1. – С. 246–249. 19. Шевченко Т.Г. Розрита могила / Т.Г. Шевченко // Тарас Шевченко. – Т. 1. – С. 169–170. 20. Шевченко Т.Г. Лічу в неволі дні і ночі / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – с. 195. 21. Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. – К.: Наук. думка. 1990. 22. Шевченко Т.Г. Мені здається я не знаю... / Т.Г. Шевченко. – Т. 2. – С. 205–206.

*Тарадуда Д.В.
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОЇ НАУКОВОЇ ЕЛІТИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Науково-дослідна робота курсантів та студентів у Національному університеті цивільного захисту України (далі – НУЦЗУ), як фактор формування майбутньої гуманітарно-технічної еліти, – завжди була одним з пріоритетних видів діяльності закладу. Вона є невід'ємною частиною системи освіти в університеті, яка здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної та виробничої її складових і забезпечується за рахунок органічної єдності змісту освіти і програм наукової діяльності. Науково-дослідна робота курсантів та студентів є однією з передумов підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних творчо застосовувати у своїй фаховій діяльності досягнення сучасної науки.

Слід зауважити, що процеси становлення та розвитку наукового товариства курсантів та студентів у НУЦЗУ, яке є однією з основопо-

ложних громадських організацій з виховання майбутньої наукової еліти України наприкінці ХХ на початку ХХІ ст., – не досліджувалися. Але для повноти розкриття заявленої теми нами розглянута джерельна база, яка включає як опубліковані праці [1, 2], так і архівні джерела [3–23]. Важливою складовою джерельної бази є протоколи засідань Ради молодих вчених навчального закладу за період з 1995 по 2014 роки.

Відсутність досліджень з висвітлення історії становлення та розвитку наукового товариства курсантів та студентів НУЦЗУ у визначений період обумовлює необхідність та актуальність їх проведення. Це дозволить певною мірою заповнити дефіцит інформації при проведенні досліджень розвитку науково-технічного потенціалу в галузі пожежної безпеки.

Вже на етапі становлення науково-навчального комплексу ХІБА-ХПТУ у виші з'явилася значна кількість молодих енергійних викладачів, бажаючих вдосконалюватися і проводити наукові дослідження. Згодом постало питання про необхідність координації їх діяльності, тобто щодо створення самостійного підрозділу в складі навчального закладу. Вже у січні 1996 р. питання було піднято у протоколі засідання Ради молодих вчених (РМВ), в якому йшлося: *«... клопотати перед ректором інституту про створення Ради молодих вчених, ... рекомендувати РМВ здійснювати керівництво науково-дослідною роботою курсантів»* [3, с. 1]. Згодом наказом ректора інституту від 29.04.1996 р. № 101 і відповідно до рішення Колегії МВС України від 28.02.1995 р. № 4 КМ/2 було затверджено Положення про Раду молодих вчених ХІПБ МВС України та її склад, куди увійшло 16 осіб (в т.ч. 8 курсантів). У Положенні зазначалося, що Рада молодих вчених є структурним підрозділом вишу, на який покладено завдання з виховання і підготовки молодих наукових кадрів для науково-дослідної та викладацької роботи в ХІПБ МВС України. Зазначений підрозділ формується з числа курсантів та молодих співробітників; голова РМВ обирається строком на три роки за пропозицією проректора з наукової роботи.

У 1998 р., враховуючи трирічний досвід роботи з курсантами, було розроблено новий Статут та Положення про наукове товариство курсантів (НТК) Харківського інститут пожежної безпеки МВС України [4], в якому були зафіксовані основні цілі і завдання товариства. Відповідно до цього Положення, товариство є найбільш доступною і поширеною формою об'єднання курсантів для здійснення ними науково-дослідної діяльності в позаурочний час. Товариство створено з метою поглиблення знань з відповідних дисциплін, прищеплення курсантам навичок самостійної науково-дослідної роботи, розвитку їх аналітичних здібностей. Члени НТК перебували у постійному творчому пошуку, під керівництвом і в тісній співпраці з професорсько-викладацьким складом

інституту. Вони брали участь в НДР, готуючи доповіді та наукові повідомлення на конференції, залучаючи до свого складу нових членів з числа найбільш активних курсантів. Динаміку зміни чисельності наукового товариства курсантів та студентів за період з 1995 по 2014 роки наведено на рис. 1.

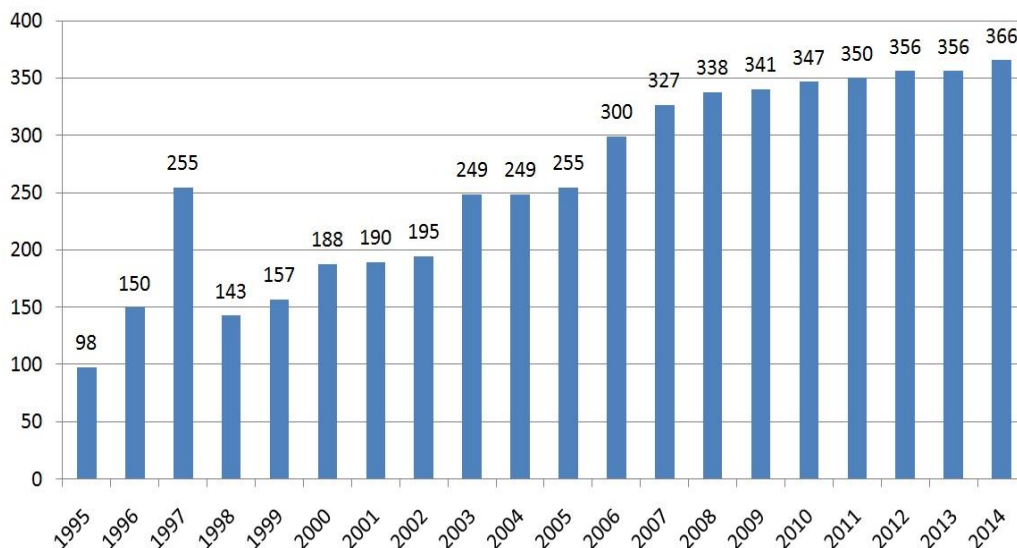

Рис. 1 – Чисельність наукового товариства курсантів та студентів НУЦЗУ [5, с. 1; 6, с. 1; 7, с. 1; 8, с. 1; 9, с. 1; 10, с. 1; 11, с. 1; 12, с. 1; 13, с. 1; 34, с. 1; 15, с. 1; 16, с. 1; 17, с. 1; 18 с. 1; 19, с. 1; 20, с. 1; 21, с. 1; 22, с. 1; 23, с. 1].

Вже у 1998/99 навчальному році наукове товариство курсантів налічувало 157 членів під керівництвом 72 викладачів. Того ж року на базі ХІПБ МВС України відбувся перший відкритий конкурс на кращу науково-дослідну роботу курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів МВС України пожежно-технічного профілю за спеціальністю «Пожежна безпека». Ідея конкурсу зародилася в стінах ХІПБ. Основними його завданнями були: залучення слухачів і курсантів до виконання наукових досліджень, активізація їх навчально-пізнавальної діяльності, формування та розвиток умінь і навичок самостійної роботи, творчих здібностей, загалом – виявлення та підтримка талановитої молоді. Було розроблено Положення про конкурс, в якому визначені цілі і завдання, наведено порядок подання та розгляду робіт, процедура заохочення переможців. Положення було погоджено ректорами кількох вишів: Харківського інституту пожежної безпеки МВС України В.О. Росохою, Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МВС України М.Г. Шкарабурою, Львівського пожежно-технічного училища МВС України М.М. Козярем; затверджено заступником начальника головного

управління по роботі з особовим складом МВС України І.Г. Кириченко та начальником Головного управління пожежної охорони МВС України Г.В. Ревою. Відповідно до Положення було створено конкурсну комісію, головою якої було призначено ректора ХІПБ МВС України.

Враховуючи позитивний досвід з виховання молоді, на засіданні вченої ради ХІПБ України 23.03.2000 р. було затверджено Положення про заохочення курсантів ХІПБ МВС України. Відповідно до нього найбільш активних учасників НТК, які зробили значний внесок у розвиток наукових досліджень у галузі пожежної безпеки, було рекомендовано для вступу до ад'юнктури та відзначено грамотами від керівництва закладу і Ради молодих вчених.

У 2009 році в університеті відбулась спільна нарада між Радою молодих вчених Університету цивільного захисту України та Радою молодих вчених Українського науково-дослідного інституту пожежної безпеки МНС України щодо напрямків співробітництва, на якій обговорювалися питання: щодо проведення спільних наукових досліджень із залученням курсантів та студентів, проведення спільних наукових конференцій та семінарів молодих вчених тощо.

У 2011 р. університет було вперше визначено базою для проведення II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук у галузі «Цивільна оборона та пожежна безпека», на якому наукова робота студентки НУЦЗУ посіла перше місце. Зазначимо, що вже упродовж трьох років науково-дослідний центр університету організовує та проводить II тур конкурсу в галузі «Цивільна оборона та пожежна безпека» та координує роботу з підготовки та супроводу наукових робіт для участі в інших галузях Всеукраїнського конкурсу. Необхідно констатувати, що у 2013 р. завдяки плідній співпраці наукових керівників та молодих науковців університету 12 студентських наукових робіт отримали дипломи переможців у різних галузях зазначеного конкурсу, що безумовно є значним досягненням порівняно з минулими роками.

Основними темами наукових досліджень членів НТК та С університету були: дослідження особливостей забезпечення герметичності апаратів на хімічно зв'язаному кисні; адміністративна відповідальність за порушення у сфері цивільного захисту; дослідження комбінованого пожежогасіння горючих рідин; розрахунок теплового режиму провідника електричного струму; методи раціонального розміщення пожежних гідрантів при проектуванні районів міста; обґрунтування доцільності використання металевих сітчастих елементів із змінною площею вільного перетину для гасіння пожеж вуглеводнів; комп'ютерне прогнозування розвитку надзвичайної ситуації, яка виникає при аварійному роз-

ливі небезпечних речовин у приміщенні; забезпечення безпеки рятувальників під час ліквідації аварії з викидом небезпечних хімічних речовин; оцінка похибки визначення коефіцієнта опору повітря при вимірюванні дальності польоту гідравлічного струменя, підвищення рівня пожежної безпеки в житлових будинках підвищеної поверховості за рахунок використання квартирних пожежних кран-комплектів; особливості використання засобів індивідуального захисту органів дихання при ліквідації надзвичайних ситуацій; обґрунтування моделі для визначення умов самогасіння полум'я легкозаймистих та горючих рідин; вогнезахист і його особливості; забезпечення безпеки газодимозахисників при найгірших умовах; технології гасіння потужних пожеж газових і нафтових свердловин; розробка композицій для армованих пластиків з низьким рівнем горючості; оцінка похибки температурних вимірювань рідини в теплообмінному апараті тощо.

Таким чином, наведені дані дозволяють дійти висновку, що наукове товариство курсантів та студентів НУЦЗУ має сталий розвиток. Зокрема, про це свідчить зростання загальної кількості опублікованих наукових праць членами НТК та С (цей показник перевищує 400 робіт на рік).

Список літератури: 1. Абрамов Ю.А., Научно-исследовательская деятельность Академии пожарной безопасности / [Ю.А. Абрамов, Р.В. Корниенко, В.И. Кривцова и др.]; под ред. Ю.А. Абрамова. – [1-е изд.]. – Х.: Фолио, 2003. – 159 с. 2. Садковой В.П., Университет гражданской защиты Украины: научно-исследовательская деятельность / [В.П. Садковой, В.И. Кривцова, Ю.А. Абрамов и др.]; под ред. В.П. Садкового. – [1-е изд.]. – Х.: УГЗУ, 2008. – 291 с. 3. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 1 від 25 січня 1996 року. – Х.: ХІПБ, 1996. – 5 с. 4. Статут наукового товариства курсантів Харківського інституту пожежної безпеки МВС України. – Х.: ХІПБ, 1998. – 5 с. 5. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 2 від 20 травня 1995 року. – Х.: ХІПБ, 1995. – 4 с. 6. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 4 від 18 травня 1996 року. – Х.: ХІПБ, 1996. – 4 с. 7. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 5 від 17 травня 1997 року. – Х.: ХІПБ, 1997. – 5 с. 8. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 5 від 16 травня 1998 року. – Х.: ХІПБ, 1998. – 6 с. 9. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України № 5 від 15 травня 1999 року. – Х.: ХІПБ, 1999. – 5 с. 10. Протокол засідання Ради молодих вчених ХІПБ МВС України №5 від 20 травня 2000 року. – Х.: ХІПБ, 2000. – 4 с. 11. Протокол засідання Ради молодих вчених АПБУ № 5 від 19 травня 2001 року. – Х.: АПБУ, 2001. – 7 с. 12. Протокол засідання Ради молодих

вчених АПБУ № 5 від 18 травня 2002 року. – Х.: АПБУ, 2002. – 8 с. 13. Протокол засідання Ради молодих вчених АПБУ № 5 від 17 травня 2003 року. – Х.: АПБУ, 2003. – 10 с. 14. Протокол засідання Ради молодих вчених АЦЗУ № 5 від 15 травня 2004 року. – Х.: АЦЗУ, 2004. – 10 с. 15. Протокол засідання Ради молодих вчених АЦЗУ № 5 від 21 травня 2005 року. – Х.: АЦЗУ, 2005. – 12 с. 16. Протокол засідання Ради молодих вчених АЦЗУ № 5 від 20 травня 2006 року. – Х.: АЦЗУ, 2006. – 12 с. 17. Протокол засідання Ради молодих вчених УЦЗУ № 5 від 19 травня 2007 року. – Х.: УЦЗУ, 2007. – 11 с. 18. Протокол засідання Ради молодих вчених УЦЗУ № 5 від 17 травня 2008 року. – Х.: УЦЗУ, 2008. – 10 с. 19. Протокол засідання Ради молодих вчених НУЦЗУ № 5 від 15 травня 2010 року. – Х.: НУЦЗУ, 2010. – 12 с. 20. Протокол засідання Ради молодих вчених НУЦЗУ № 5 від 21 травня 2011 року. – Х.: НУЦЗУ, 2011. – 13 с. 21. Протокол засідання Ради молодих вчених НУЦЗУ № 5 від 19 травня 2012 року. – Х.: НУЦЗУ, 2012. – 14 с. 22. Протокол засідання Ради молодих вчених НУЦЗУ № 5 від 18 травня 2013 року. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 11 с. 23. Протокол засідання Ради молодих вчених НУЦЗУ № 5 від 13 травня 2014 року. – Х.: НУЦЗУ, 2014. – 12 с.

*Тверитникова О.Є.
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО І НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОЇ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

Розвиток сучасного науково-технологічного комплексу України безпосередньо залежить від кваліфікованого кадрового забезпечення. Проблема ефективності відтворення кадрового потенціалу завжди була і залишається актуальною для наукової сфери. Система підготовки та атестації електротехнічних кадрів вищої кваліфікації в Україні сформувалася ще в першій половині минулого століття. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів через інститут аспірантури і докторантури в Україні проводилася науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами. Питання організації процесу підготовки кадрового потенціалу у вищій школі досліджено в публікаціях [3–6]. Між тим проблема професійної підготовки кадрів вищої кваліфікації для наукового забезпечення розвитку електротехнічної галузі Україні, майже не розглядалася. Мета статті полягає у здійсненні ретроспективного аналізу форм і методів специфіки підготовки електротехнічних кадрів вищої кваліфікації навчальними закладами України.